

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор АДІ ДВНЗ «ДонНТУ»
М. М. Чальцев
05.03.2013 р.

Кафедра «Будівництво та експлуатація автомобільних доріг»

ЖУРНАЛ
для лабораторних робіт з випробувань будівельних матеріалів
«Основні фізико-механічні властивості будівельних матеріалів»
з дисципліни «Будівельне матеріалознавство» (для студентів
напрямів підготовки 6.060106 «Будівництво», 6.040106
«Екологія, охорона навколишнього середовища та
збалансоване природокористування»)

12-1

Студент _____

(ПІБ)

Факультет _____ курс _____ група _____

Залікова книжка № _____

Викладач _____

«РЕКОМЕНДОВАНО»

Кафедра

«Будівництво та експлуатація
автомобільних доріг»

Протокол № 6

від 12.03.2013 р.

Журнал для лабораторних робіт з випробувань будівельних матеріалів «Основні фізико-механічні властивості будівельних матеріалів» з дисципліни «Будівельне матеріалознавство» (для студентів напрямів підготовки 6.060106 «Будівництво», 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування») / укладачі: Т. В. Скрипник, М. П. Дирда, І. В. Белік. – Горлівка: ДВНЗ «ДонНТУ» АДІ, 2014. – 24 с.

Журнал видається студенту на кожному лабораторному занятті та заповнюється впродовж усього часу проведення лабораторної роботи. Журнал не підлягає виносу з лабораторії та особисто кожним студентом повертається викладачу у кінці роботи. У процесі виконання роботи повинні бути повністю заповнені всі графи чергового завдання. Після виконання роботи підписується студентом та викладачем.

Укладачі:

Скрипник Т. В., канд. техн. наук, доц.
Дирда М. П., канд. техн. наук
Белік І. В.

1 ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1

ОСНОВНІ ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Дата проведення випробування ____ . ____ .20 ____ р.

Мета роботи: навчитися визначати основні властивості, що характеризують стан матеріалів, їх відношення до фізичних факторів.

1.1 Визначення істинної щільності пікнометричним способом

1.1.1 Засоби випробування та допоміжні пристрої

Електрошафа сушильна (ТУ 16-681.032); технічні ваги (ГОСТ-24104); термостат; вакуумексикатор (ГОСТ-25336) з масляним вакуумним насосом (ГОСТ-25662), ексикатор (ГОСТ-25336); пікнометр місткістю 50 або 100 мл (ГОСТ-22524) (рис. 1.1); ступка фарфорова з товчачиком; сита з сіткою № 1 і № 0,063 (ГОСТ-6613); баня водяна або піщана; вода дистильована або інша рідина, що інертна по відношенню до матеріалу, який випробовується.

1.1.2 Порядок проведення випробування

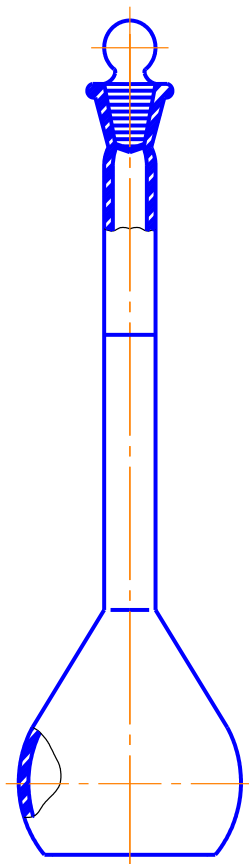
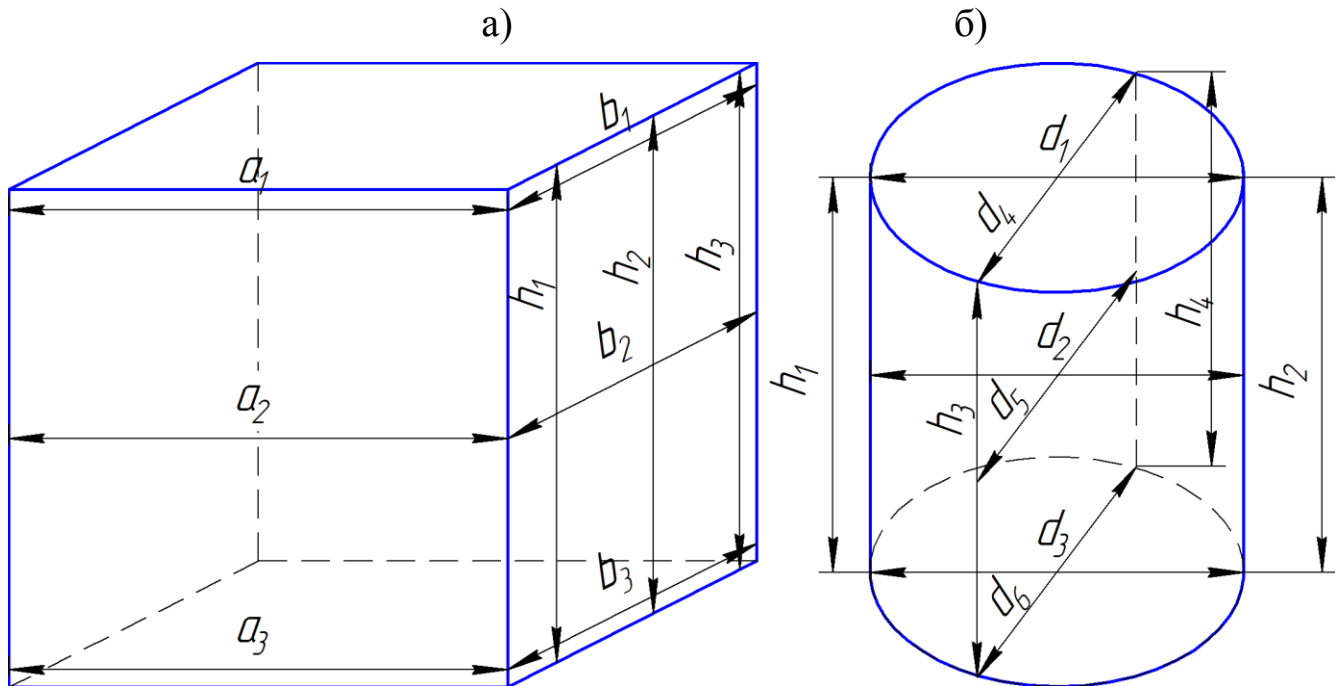

Рисунок 1.1 – Схема пікнометра «ПЖ2»

Істинну щільність наважки (ρ) у г/см^3 обчислюють за формулою:

1.2.2 Порядок проведення випробувань зразків правильної геометричної форми

а) кубічна форма; б) циліндрична форма

Рисунок 1.2 – Схема вимірювання об'єму зразків

Об'єм зразка V , см^3 , кубічної форми визначають, користуючись формулою:

$$V = a_{\text{сер}} \cdot b_{\text{сер}} \cdot h_{\text{сер}}, \quad (1.2)$$

де $a_{\text{сер}}$, $b_{\text{сер}}$, $h_{\text{сер}}$ – середні значення розмірів граней зразка, см.

Об'єм зразка V , см^3 , циліндричної форми обчислюють за формулою:

$$V = \frac{\pi \cdot d_{\text{сер}}^2}{4} h_{\text{сер}}, \quad (1.3)$$

де $d_{\text{сер}}$ – середній діаметр циліндра, см;

$h_{\text{сер}}$ – середня висота циліндра, см.

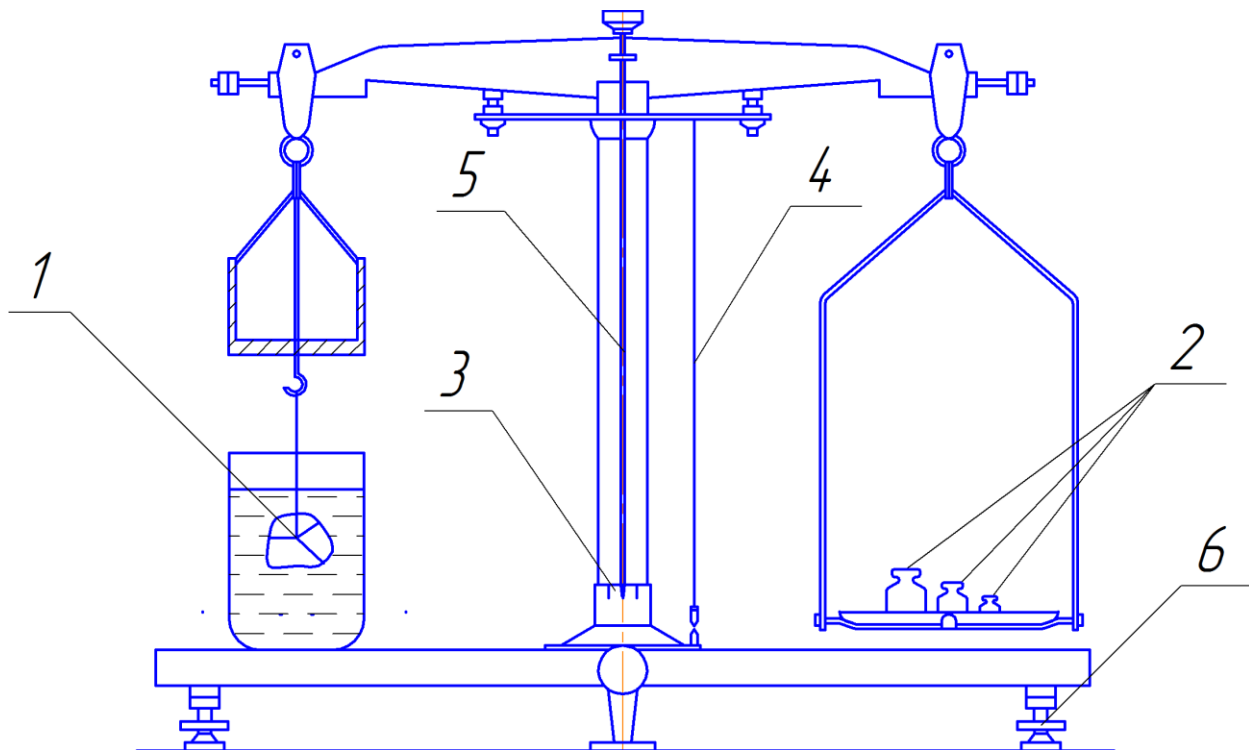
Середню щільність зразка (ρ_m) у $\text{кг}/\text{м}^3$ обчислюють за формулою:

$$\rho_m = \frac{m}{V} \cdot 1000, \quad (1.4)$$

де m – маса зразка, що висушений до постійної маси, г;

V – об'єм зразка, см^3 .

1 – зразок; 2 – гирі; 3 – шкала; 4 – прямовис; 5 – стрілка; 6 – гвинт

Рисунок 1.3 – Схема гідростатичних ваг

Середню щільність зразка (ρ_m) у кг/м^3 обчислюють за формулою:

$$\rho_m = \frac{m}{m_{\text{П}} - m'_{\text{П}} - \frac{m_{\text{П}} - m}{\rho_{\text{П}}}} \cdot 1000, \quad (1.5)$$

де m – маса зразка, що висушений до постійної маси, г;

$m_{\text{П}}$ – маса парафінованого зразка, г;

$m'_{\text{П}}$ – маса парафінованого зразка у воді, г;

$\rho_{\text{П}}$ – щільність парафіну, яка приймається рівною $0,93 \text{ г/см}^3$.

Таблиця 1.3 – Результати випробувань

Матеріал	m , г	$m_{\text{П}}$, г	$m'_{\text{П}}$, г	$\rho_{\text{П}}$, г/см ³	ρ_m , кг/м ³	$\rho_m^{\text{сер}}$, кг/м ³

Висновок: _____
 _____

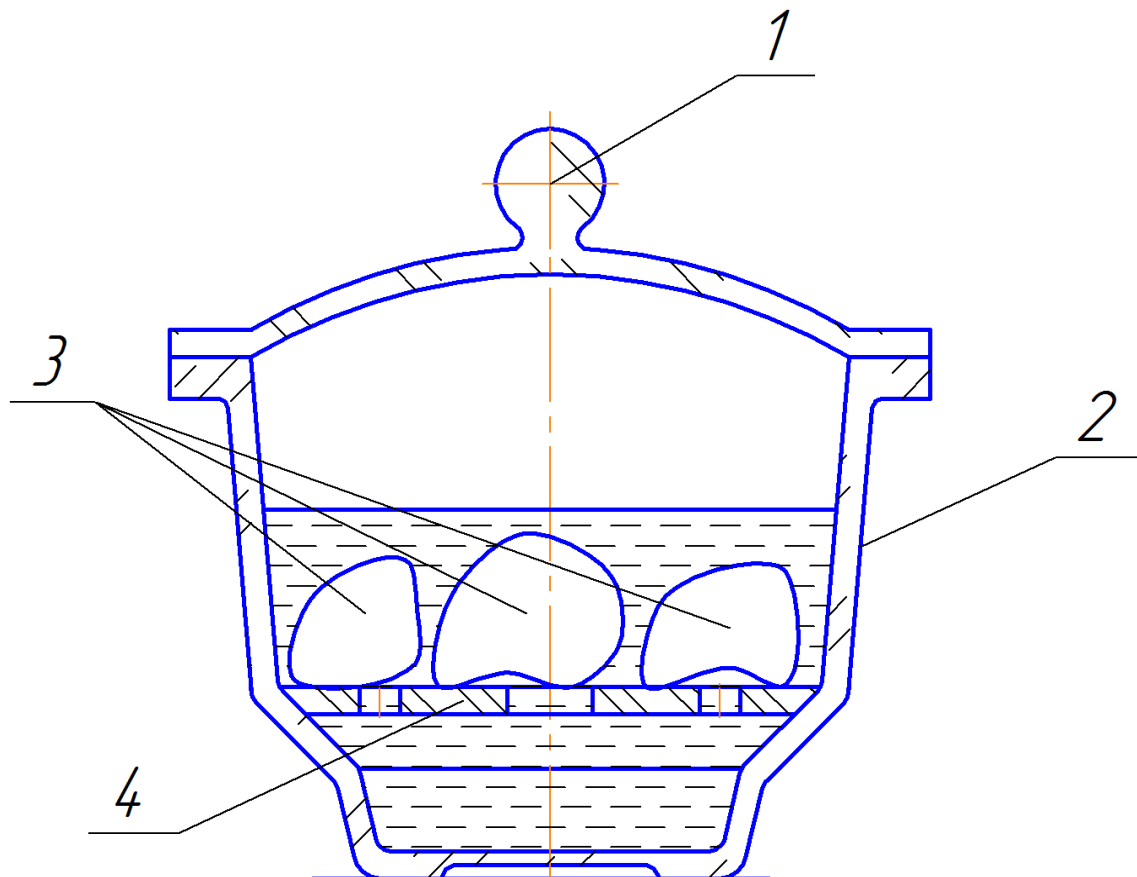

1.4 Визначення водопоглинання у воді температурою $(20\pm 5)^\circ\text{C}$

1.4.1 Засоби випробування та допоміжні пристрої

Посудина з ґратками (рис. 1.4); електрошафа сушильна (ТУ 16-681.032); технічні ваги (ГОСТ-24104).

1.4.2 Порядок проведення випробування

1 – кришка; 2 – корпус; 3 – зразки; 4 – фарфорова вставка

Рисунок 1.4 – Схема посудини з ґратками

Водопоглинання зразка у відсотках за масою (W_m) та об'ємом (W_o) обчислюють за формулами:

$$W_m = \frac{m_1 - m}{m} \cdot 1000; \quad (1.8)$$

$$W_o = W_m \cdot \rho_m, \quad (1.9)$$

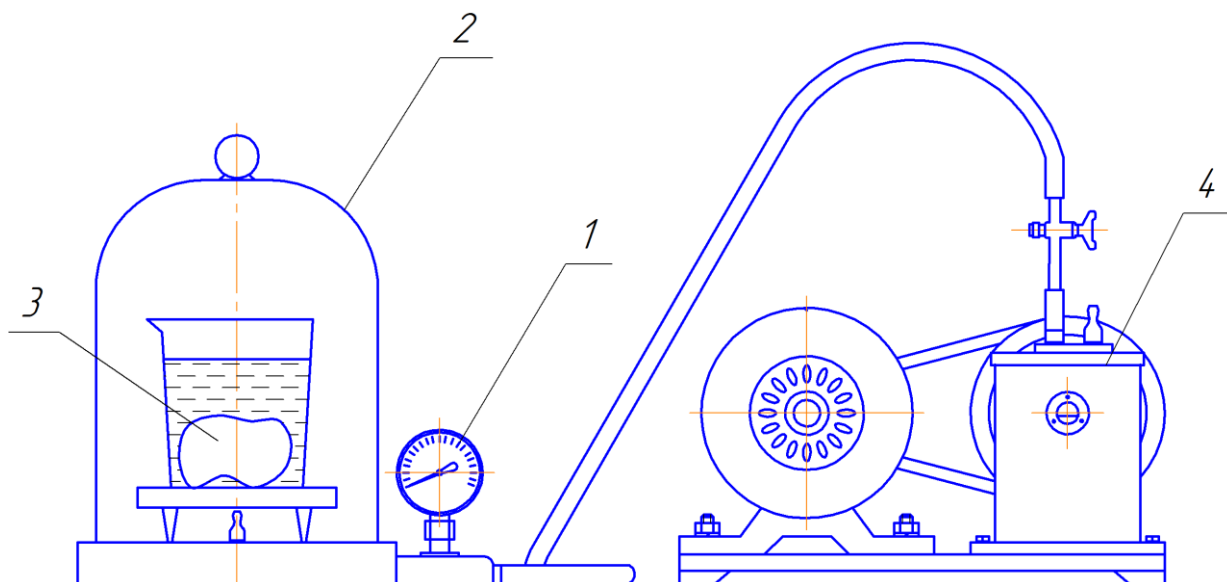
де m_1 – маса зразка, що насичений водою, г;

m – маса зразка, що висушений до постійної маси, г;

ρ_m – середня щільність матеріалу, кг/м^3 .

1 – вакуумметр; 2 – посудина дзвоноподібна; 3 – зразок; 4 – вакуум-насос

Рисунок 1.5 – Схема вакуум-апарата

Водонасичення за масою визначають за формулою:

$$W_H = \frac{m_2 - m_1}{m_1} \cdot 100, \quad (1.11)$$

де m_1 – маса сухого зразка, г;

m_2 – маса насиченого водою зразка, г.

Таблиця 1.8 – Результати випробувань

Матеріал	Маса сухого зразка, m_1 , г	Маса зразка після водонасичення, m_2 , г	Водонасичення за масою, W_H , %	Середнє значення, $W_H^{сер}$, %

Висновок: _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

2 ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2 МЕХАНІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Дата проведення випробування ____ . ____ . 20 ____ р.

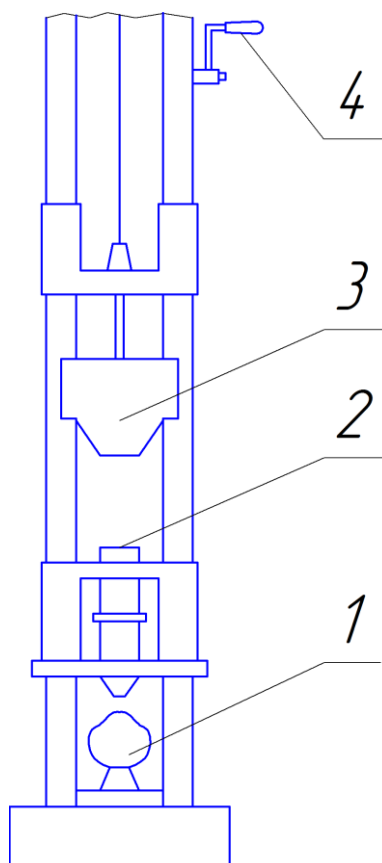
Мета роботи: навчитися визначати опір удару та стиранисть будівельних матеріалів, дробильність щебеню при стиску у циліндрі.

2.1 Визначення опору удару

2.1.1 Засоби випробування й допоміжні пристрої

Копер Педжа (рис. 2.1); лінійка вимірювальна металева (ГОСТ-427); штангенциркуль з похибкою вимірювання 0,1 мм (ГОСТ-166).

2.1.2 Порядок проведення випробування

1 – зразок; 2 – циліндр; 3 – гиря; 4 – ворот для піднімання гирі

Рисунок 2.1 – Схема копра Педжа з приладом для розколу ударним навантаженням

Межа міцності при ударі характеризується роботою удару, що руйнує матеріал, або питомою роботою вантажу R_{num} , яка припадає на одиницю об'єму, МПа, і визначається за формулою

$$R_{num} = \frac{A}{V}, \quad (2.1)$$

де A – робота руйнування, Н·м;

V – об'єм зразка, м³.

Об'єм циліндра

$$V = \frac{\pi d^2 h}{4}, \quad (2.2)$$

де d – діаметр циліндра, мм;

h – висота циліндра, мм.

Робота руйнування визначається за формулою

$$A = F_r \cdot [1 + 2 + 3 \dots + (n - 1)], \quad (2.3)$$

де F_r – маса падаючої гирі ($F_r = 20$ Н);

n – номер удару, що руйнує зразок.

Таблиця 2.1 – Результати випробувань

Матеріал	Маса гирі, F_r , Н	Об'єм зразка, V , м ³	Номер удару, що руйнує зразок, n	Робота руйнування, A , Н·м	Питома робота руйнування R_{num} , МПа

Висновок: _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Питома робота A_{num} (кПа·м) при ударному розколюванні зразків у формі паралелепіпеда визначається за формулою:

$$A_{num} = \frac{F_r \cdot n \cdot \Delta h \cdot (h_n + h_k)}{2 \cdot S} \cdot 100, \quad (2.4)$$

де F_r – зусилля, створене гирею ($F_r = 20$ Н);

n – номер удару, що руйнує зразок;

Δh – інтервал ударів по висоті ($\Delta h = 1$ см);

h_n – початкова висота падіння гирі ($h_n = 1$ см);

h_k – кінцева висота падіння гирі, см;

S – площа розколу ($S = 4$ см²);

100 – переводний коефіцієнт.

Таблиця 2.2 – Результати випробувань

Матеріал	Зусилля, створене гирею, F_r , Н	Номер удару, що руйнує зразок, n	Кінцева висота падіння гирі, h_k , см	Площа розколу, S , см ²	Питома робота руйнування A_{num} , кПа·м

Висновок: _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

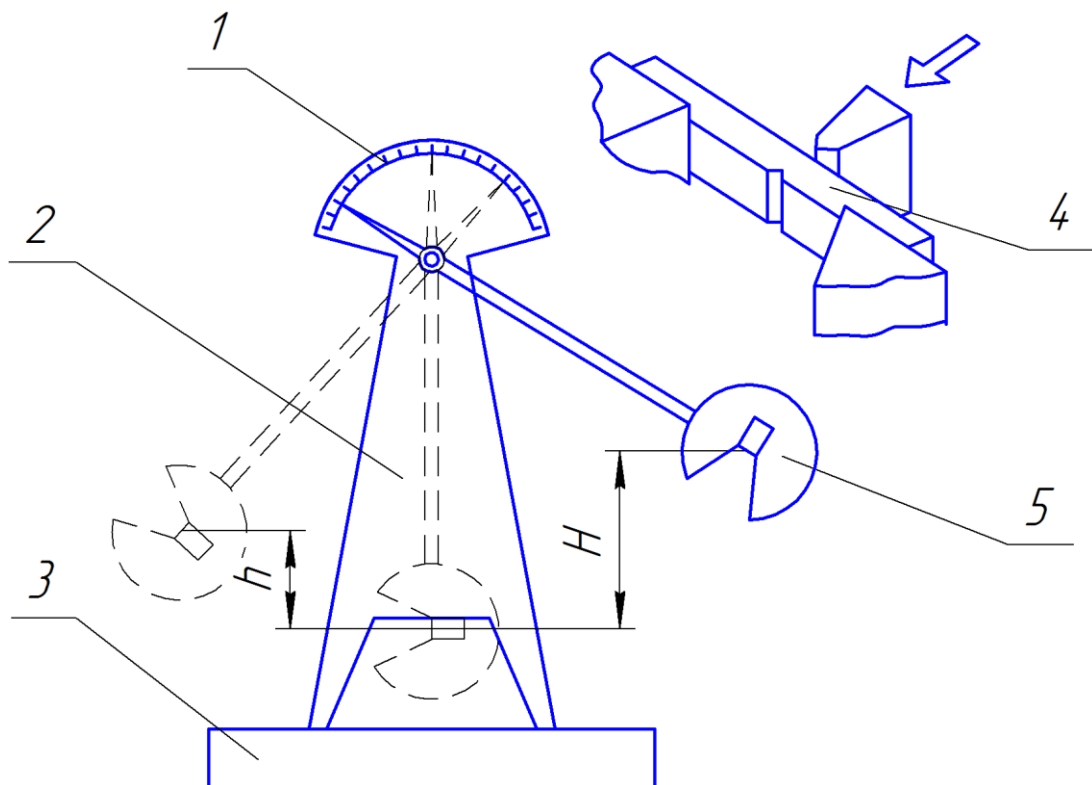
_____

2.2 Визначення ударної міцності

2.2.1 Засоби випробування та допоміжні пристрої

Маятниковий копер (рис. 2.2), набір маятників різної потужності, вимірювач.

2.2.2 Порядок проведення випробування

1 – шкала; 2 – станина; 3 – основа; 4 – зразок з надрізом; 5 – маятник

Рисунок 2.2 – Схема маятникового копра

Ударна міцність визначається за формулою:

$$R_{y\partial} = \frac{A}{S}, \quad (2.5)$$

де A – робота руйнування зразка, Дж;

S – площа поперечного перетину зразка, мм^2 .

Робота руйнування дорівнює різниці запасу енергії маятника до удару A_1 і невтраченої енергії маятника після удару по зразку A_2

$$A = A_1 - A_2 = F \cdot (H - h), \quad (2.6)$$

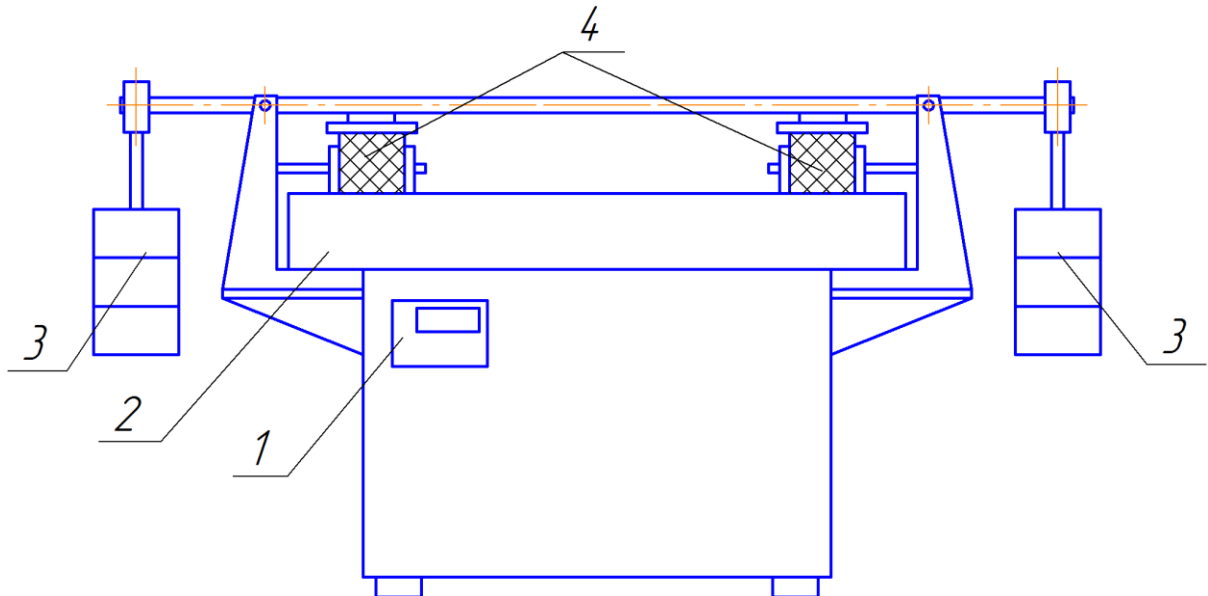
де F – маса маятника, Н;

H – початкова висота піднімання маятника, м;

h – кінцева висота піднімання маятника, м.

2.3.2 Порядок проведення випробування

1 – лічильник обертів; 2 – диск; 3 – вантаж; 4 – зразок

Рисунок 2.3 – Схема кола стирання «ЛКИ-3»

Стираність зразка C_m (г/см²) визначають з похибкою до 0,1 г/см² за формулою

$$C_m = \frac{m_1 - m_2}{S}, \quad (2.7)$$

де m_1 – маса зразка до стирання, г;

m_2 – маса зразка після стирання, г;

S – площа стирання (зразка), см².

Таблиця 2.4 – Результати випробувань

Прилад	Найменування матеріалу	Площа стирання, S , см ²	Навантаження на зразок, Н	Кількість обертів кола	Вид та маса абразиву	m_1 , г	m_2 , г	C_m , г/см ²	$C_m^{сер}$, г/см ²

Висновок: _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

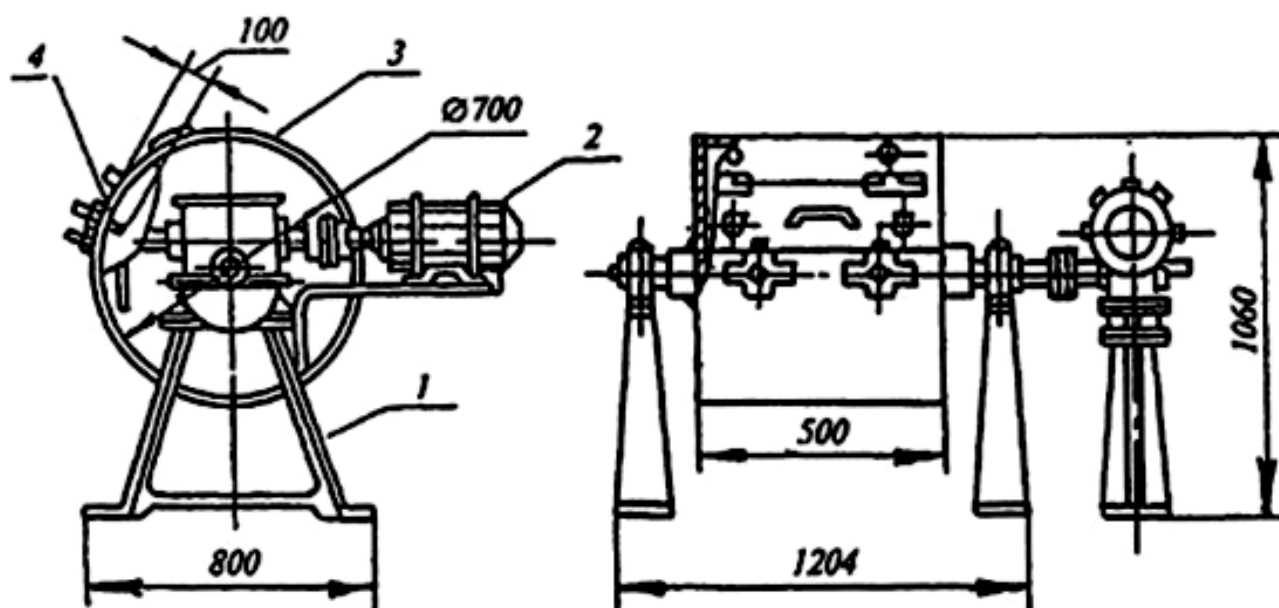
_____

2.4 Визначення стираності в поличному барабані

2.4.1 Засоби контролю й допоміжне обладнання

Барабан поличний діаметром 700 мм, довжиною 500 мм забезпечений на внутрішній поверхні полицею шириною 100 мм (рис. 2.4); кулі сталеві або чавунні діаметром 48 мм, масою (405 ± 10) г кожна – 12 шт.; ваги лабораторні електронні; шафа сушильна; сита з круглими отворами діаметрами 2,5; 5 (3); 7,5; 10; 12,5; 15; 20; 25; 30; 40; 50; 60, 70 (80) мм; сито з сіткою № 1,25 (ГОСТ-6613).

2.4.2 Порядок проведення випробування

1 – станина; 2 – двигун; 3 – барабан; 4 – полка барабана

Рисунок 2.4 – Схема поличного барабана

2.5 Визначення дробильності щебеню при стиску у циліндрі

2.5.1 Засоби випробування та допоміжні пристрої

Прес гідравлічний з максимальним зусиллям до 500 кН за ГОСТ-28840; технічні ваги за ГОСТ-24104; набір сит за ГОСТ-6613; шафа сушильна; 2 циліндри ($d_1 = 150$ мм та $d_2 = 75$ мм) (рис.2.5).

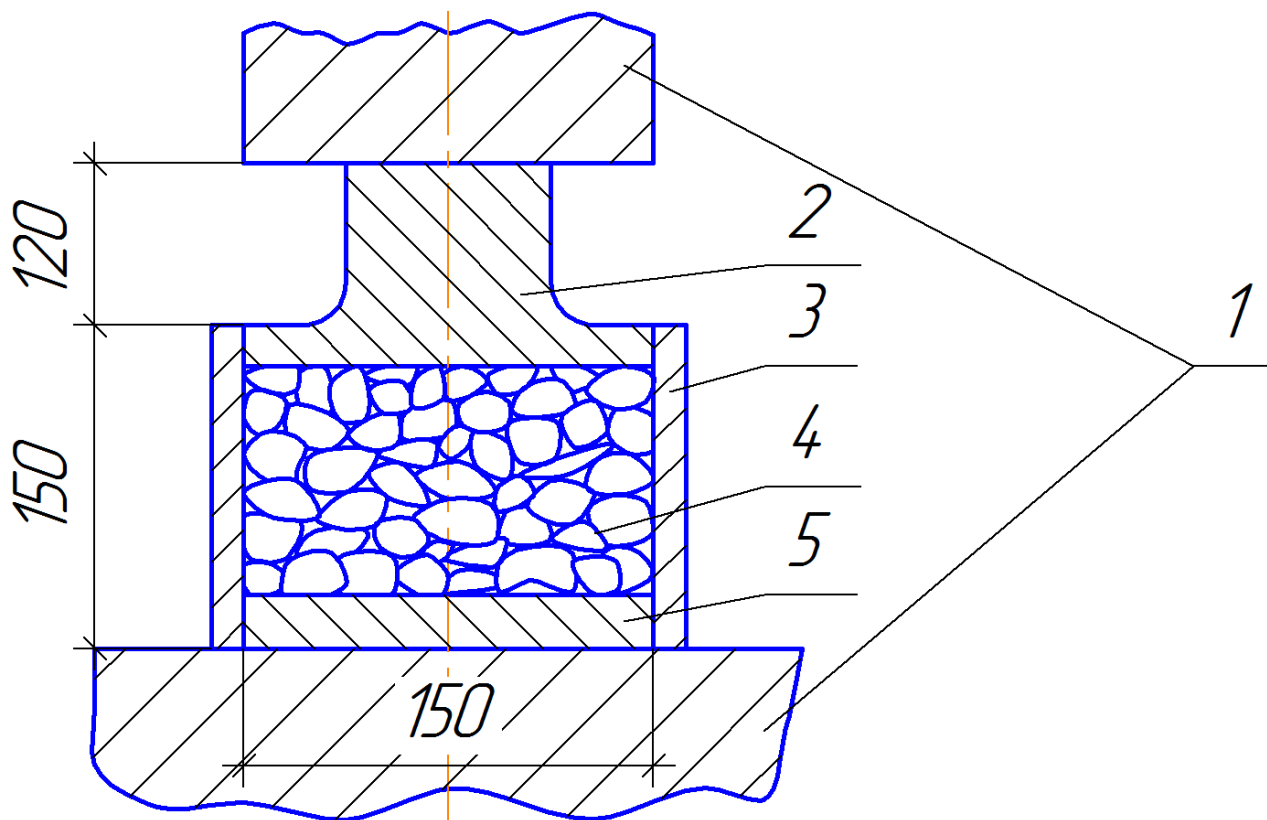
2.5.2 Порядок проведення випробування

Залишки щебеню на ситі після просіювання зважують, визначають показник дробильності з точністю до 1 % за формулою:

$$D_p = \frac{m - m_1}{m} \cdot 100, \quad (2.10)$$

де m – маса щебеню до просіювання, г;

m_1 – маса щебеню після просіювання, г.

1 – плита преса; 2 – пуансон; 3 – циліндр; 4 – щебінь; 5 – знімне дно

Рисунок 2.5 – Схема випробування щебеню на дробильність у циліндрі

